

Антонец М.Я.

ОТОБРАЖЕНИЕ ПРОБЛЕМ ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ В СОДЕРЖАНИИ УКРАИНСКОГО ШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И СОЦИАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ (ПЕРВАЯ ТРЕТЬ XX СТ.)

В статье сделана попытка осветить организационно-управленческие, социально-педагогические, структурные начала внешней дифференциации украинского советского школьного образования и социального воспитания детей в первой трети XX ст.

Ключевые слова: дети, обучение, образование, воспитание, дифференциация.

Antonets M.Y.

MAPPING PROBLEMS OF DIFFERENTIATION IN THE CONTENT OF UKRAINIAN CHILDREN'S EDUCATION AND SOCIAL EDUCATION (THE FIRST THIRD OF THE TWENTIETH CENTURY)

This article attempts to highlight the organizational and managerial, social, educational, structural differentiation of early foreign Ukrainian Soviet school and social education of children in the first third of the twentieth century.

Key words: children, education, education, education, differentiation.

УДК 37.013

Бєлан Г.В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПЕРСОНАЛІЇ У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Стаття присвячена розгляду доцільності ознайомлення студентів вищих навчальних закладів з педагогічною біографією в курсі дисциплін педагогічного циклу. Автором розглянуто особливості вивчення педагогічної персоналії.

Ключові слова: біографічний підхід, історико-педагогічний процес, педагогічна думка, просвітник, педагог.

Розвиток українського суспільства за нових соціально-економічних та політичних обставин зумовив суттєві зміни пріоритетів у сучасній освіті, що позначилось на обґрунтуванні важливості оптимізації освітньо-виховного процесу у вищій школі.

Науково-технічний і соціальний прогрес вимагають перманентного оновлення системи знань майбутнього фахівця, постійного удосконалення його професійної підготовки, розширення наукового світогляду, підвищення загальнокультурного рівня тощо. Проте головним завданням вищої освіти є не тільки озброєння студентів професійними вміннями та навичками, певним багажем теоретичних та прикладних знань; не менш важливим є прищеплення психологічної гнучкості, готовності сприймати та творчо застосовувати нову інформацію, здатність адаптуватися до соціальних змін та конкретних життєвих ситуацій.

Саме тому характерною ознакою реформаційних процесів у системі вищої освіти на сучасному етапі її розвитку є виділення більшої кількості годин на вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, постійне удосконалення змісту навчальних курсів з педагогіки та психології, його максимальне наближення до вимог сьогодення, до швидкоплинних трансформацій українського суспільства. Урахування специфіки таких реформ передбачає переосмислення як сучасного освітнього простору, так і історико-педагогічних надбань української школи, звернення до спадщини провідних культурно-освітніх діячів, учених, педагогів України з метою науково-об'єктивного вивчення, глибокого розуміння та творчого застосування вітчизняного науково-педагогічного досвіду.

“Виразною тенденцією нині є звернення педагогів, науковців до нового прочитання спадщини окремих педагогів мислителів, відкриття нових імен, повернення в історико-

педагогічний контекст цілих періодів і пластів розвитку просвітницьких, виховних та дидактичних ідей” [4: 37].

У вивченні курсу “Педагогіка”, що вивчається протягом чотирьох модулів на другому курсі денної форми навчання, певна кількість навчальних годин виділяється на вивчення студентами основ наукових знань з історії педагогіки.

Метою нашої статті є висвітлення особливостей вивчення студентами загальних відомостей з історико-педагогічної науки та обґрунтування доцільності розгляду основних етапів розвитку педагогічної думки через призму дослідження педагогічної персоналії.

Грунтовне, науково-об’єктивне, конструктивне вивчення вітчизняного науково-педагогічного досвіду, педагогічної біографії та спадщини видатних учених, громадських діячів різних історичних періодів вважаємо досить важливою частиною процесу підготовки студентів, магістрів, учителів, викладачів тощо, оскільки воно формує їх педагогічне мислення, розширює науковий світогляд, дозволяє простежити розвиток ідей навчання і виховання дітей та молоді в їх історичній динаміці.

Як правило, у лекційному курсі особливості розвитку педагогічної думки окремого історичного періоду представлено у контексті розгляду внеску, творчої біографії педагогічної персоналії – педагога чи просвітника, що жив і працював у означений часовий проміжок і виступав носієм провідних ідей щодо освіти і виховання молодого покоління. І цей підхід є абсолютно виправданим, адже творчий доробок будь-якого громадського діяча, просвітника виступає не лише адептом його наукових рефлексій, педагогічних поглядів, а й свідченням світоглядних позицій, життєвої концепції. На нашу думку, не можна представити повну картину внеску будь-якої видатної постаті у розвиток педагогічної думки без вивчення її внутрішнього, духовного світу, що вважаємо чи не найскладнішою частиною історико-педагогічного дослідження, присвяченого педагогічній персоналії.

У процесі розгляду основних етапів життєдіяльності конкретної історичної постаті, науковому аналізу й систематизації творчої спадщини, що часто розпорошена по чисельних періодичних виданнях, епістолярії, мемуарах тощо, історик педагогіки передусім намагається відтворити атмосферу відповідного часового періоду, реконструювати передумови формування світоглядних позицій того чи іншого діяча, з’ясувати джерела впливу на розвиток особистості, на становлення поглядів і переконань педагога. При цьому сучасний дослідник прагне бути об’єктивним у висвітленні фактів та адекватним у висловленні суджень.

Проте, як показує аналіз розвитку вітчизняної педагогічної думки, за певних суспільно-історичних умов наукове дослідження педагогічної персоналії може бути цілковито позбавленим не лише об’єктивної неупередженості розгляду, але й права на дотримання принципу історизму у працях такого типу.

Сучасна дослідниця історії педагогіки О.Сухомлинська, стверджує: “...історіографічний аналіз про педагогічні персоналії, що бере свій початок із середини ХІХ ст. свідчить, що вибір персоналії, висвітлення біографічних фактів життя, змісту і напрямів їх творчості завжди залежали від політичного й ідеологічного впливу. Бували роки, коли історик педагогіки повністю й беззастережно віддавався політиці на шкоду педагогіці” [4: 38].

Унаслідок таких процесів в історії розвитку української педагогічної думки з’явилися так звані “білі плями” – періоди, про які до початку 90-х років ХХ століття широкій педагогічній громадськості майже нічого не було відомо.

Яскравим зразком явища “білої плями” в загальному контексті розвитку українського культурно-освітнього руху є друга половина ХІХ століття, яка, на думку сучасних дослідників, посідає особливе місце як епоха складних і важливих суспільно-громадських змін, що зумовили демократизацію усіх ланок життя України, сприяли національно-культурному піднесенню, за якого проблеми національної освіти і навчання набули домінуючого значення.

Саме у другій половині ХІХ століття постала плеяда культурно-громадських діячів, письменників, педагогів, які плідно працювали на ниві просвітництва українського народу,

становлення національної системи навчання і виховання дітей та молоді: В. Антонович, Ф.Вовк, М.Драгоманов, П.Житецький, О.Кониський, М.Костомаров, П.Куліш, М.Лисенко, К.Михальчук, І.Нечуй-Левицький, С.Ніс, О.Потебня, Т.Рильський, О.Русов, М.Старицький, П.Чубинський і багато інших.

Спадщина цих діячів, безумовно, посідає значне місце в історії розвитку багатьох галузей вітчизняних науки та мистецтва, оскільки вони є авторами численних оригінальних робіт з історії культури України, літератури і літературознавства, фольклористики, лінгвістики, історії освіти, дидактики, теорії і практики виховання, вищої школи тощо.

Цим репрезентантам прогресивних сил українського суспільства: передовій українській інтелігенції, демократично настроєній молоді, видатним культурним діячам другої половини ХІХ століття вдалося спрямувати русло освітньої роботи на вирішення проблеми національно-освітнього відродження свого народу, піднесення його культурного рівня та формування високої духовності нації на засадах проголошення цінності національних та гуманістичних ідеалів.

У радянську епоху різноаспектна багатожанрова спадщина, здобутки багаторічної культурно-освітньої роботи українських просвітників, письменників, педагогів другої половини ХІХ століття В.Антоновича, О.Барвінського, М.Драгоманова, О.Кониського, М.Костомарова, П.Куліша, М.Лисенка, Т.Рильського, О.Русова, М.Старицького, П.Чубинського і багатьох інших або замовчувалася, або висвітлювалася фрагментарно, акцентуючи на культурницькому аспекті їх діяльності, зокрема, на історичних та етнографічних дослідженнях, досягненнях у літературному, театральному мистецтві, живописі, музиці тощо.

Відтак, важливо привернути увагу студентів до того факту, що сучасні дослідники педагогічної думки окресленого часового проміжку у зв'язку із недостатністю достовірної джерельної бази активно використовують творчі біографії найвидатніших педагогів та просвітників з метою реконструювати провідні тенденції розвитку ідей щодо освіти та виховання дітей і молоді у контексті соціально-історичних змін другої половини ХІХ століття.

Саме завдяки дослідженню педагогічних персоналій означеного періоду науковцям сьогодення вдалося зробити узагальнюючий висновок про те, що в другій половині ХІХ століття активно формувалися основи теорії української педагогіки [4], підґрунтям якої став розвиток національної системи навчання, виховання, громадської свідомості народу, використання кращих традицій народної педагогіки. Український культурно-освітній рух того часу характеризується спрямованістю на створення виховної системи на засадах народності, демократизму і гуманізму, метою якого було формування національно-свідомого громадянина України, людини з високими духовними ідеалами.

Вважаємо, що вивчення персоналій, біографічний підхід в історико-педагогічному дослідженні дає змогу піднести ефективність новітніх педагогічних пошуків взагалі. Висока питома вага цієї інноваційно-традиційної форми буде забезпечуватись лише за умови дотримання вченими принципу історизму, об'єктивності висвітлення фактів, адекватного підходу до використання всіх джерел інформації. Необхідно відзначити, що у даній проблемі ще багато нез'ясованих аспектів, які потребують подальшого розгляду. Проте практичний педагогічний досвід засвідчує, що вивчення педагогічної персоналії значно полегшує процес засвоєння студентами знань з історії педагогіки, оскільки викликає їх щире зацікавлення у розгляді особливостей навчання і виховання дітей у певну епоху через висвітлення особистих фактів життя того чи іншого представника вітчизняної педагогічної думки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гупан Н.М. Українська історіографія історії педагогіки/ Н.М.Гупан – К.: АПН, 2002. – 224 с.
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу/ За ред.В.Г.Крем'я. – Київ-Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. – 147с.
3. Сухомлинська О. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / Ольга Сухомлинська. – К.: А.П.Н., 2003. – 68 с.

Белан А.В.

**ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПЕРСОНАЛИИ
В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ**

Статья посвящена анализу целесообразности ознакомления студентов высших учебных заведений с педагогической биографией в курсе дисциплин педагогического цикла. Автор рассматривает особенности изучения педагогической личности.

Ключевые слова: биографический подход, историко-педагогический процесс, педагогическая мысль, просветитель, педагог.

Belan H.V.

**PECULIARITIES OF PEDAGOGICAL PERSONALITY'S LEARNING
IN HIGH EDUCATION SYSTEM**

The specific features of the pedagogical personality's learning in high education system are under analyses in the article.

Key words: biographical approach, pedagogical process, pedagogical thought, enlightener, pedagogue.

УДК 37+091+371.71+261.5

Дидик В. М.

**РОЛЬ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА ТА МОЛОДІЖНИХ
ТОВАРИСТВ У БОРОТЬБІ ЗА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ГАЛИЧИНИ (1900–1939 РР.)**

У статті здійснено аналіз виховання здорового способу життя молоді в Галичині. Розглянуто протиалкогольну діяльність молодіжних організацій. Описано зміст та форми протиалкогольної пропаганди. Розкрито роль Греко-католицької церкви в протиалкогольній діяльності.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, Греко-католицька церква, молодіжні товариства, учнівська молодь.

Постановка проблеми. Серед проблем, які хвилюють українське суспільство, одне з чільних місць займає проблема здорового способу життя. Акцентування уваги держави на вихованні та розвитку здорового молодого покоління є необхідною умовою успішного функціонування та розвитку соціокультурних, суспільних і політичних структур країни в цілому.

За даними Міністерства охорони здоров'я, у 2010 році відбувається зростання кількості дітей, які вживають алкоголь. Зокрема, за даними соціологічних опитувань, 40% опитаних учнів загальноосвітніх навчальних закладів України заявляють про те, що вже спробували спиртні напої, у стані алкогольного сп'яніння хоч раз побувало 20% шестикласників. Поряд з цим 45% підлітків повідомили, що внаслідок вживання алкоголю мали різні проблеми, наприклад, нещасні випадки або травми, проблеми у взаєминах із друзями чи батьками, зниження рівня засвоєння навчального матеріалу тощо [7: 3].

Як свідчить аналіз даних, основними причинами вживання алкоголю дітьми є доступність його придбання та популяризація в засобах масової інформації, не менш важливим чинником є недостатній контроль зі сторони батьків.

За таких обставин є доцільно звернутися до педагогічного досвіду, нагромадженого попередніми поколіннями, здійснити ретроспективний аналіз проблеми здорового способу життя учнівської молоді окресленого періоду.

Проблема ведення здорового способу життя стала предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, вченими було розкрито окремі аспекти філософсько-теоретичних, методологічних засад Г. Апанасенко, Е. Булич, М. Гончаренко, В. Горашук.